

כתרי תורה

כתר מלכות - מאן מלכי רבנן
רבי שלום ב"ר שלמה עופרי זלה"ה
מרבני רמלה - כ"ג סיון תשל"ח
רבי חיים ב"ר דוד אלגמאל זלה"ה
דיין בירושלים - כ"ה סיון תשי"ג
רבי יחיא ב"ר יוסף קארה זלה"ה
מרבני צנעא - כ"ז סיון תרמ"ו(ב)

לק"י • פרשת שלח לך ה'תש"פ ב'של"א • גליון ח'
• הגות והלכה לפרשת השבוע במשנת רבותינו גאוני תימן זיע"א

לרפואת הגאון הרב חיים מימון ב"ר שלמה נהרי שליט"א
והרב חזקיהו אליהו אליעזר בן תורית שליט"א בתוך שאר חולי ישראל

כתר של-א"ש

שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען וכו' וישלח אתם משה ממדבר פארן על פי ה' (יג, פסוקים א ג), יש להתבונן אחר שהסכים השי"ת על ידם כמ"ש בעל מדרש הגדול שנאמר על פי ה', מה היתה התביעה על בני ישראל וכפירש"י 'חייכם שאני נותן להם מקום לטעות'. ויתירה מזו הנה כתב בעל מרפא לשון שלח לך, להנאתך שתתנהג כמנהג שאר מלכים לשלוח לפנייהם מרגלים למקום שרוצים להלחם, וביאר כי מאחר שעשו את העגל ונאמר כי לא אעלה בקרבך, נמסרו קצת ביד הטבע, ולכך היו צריכים לשלוח מרגלים. וא"כ הרי זו ההנהגה הראויה להם בעת ההיא.

אכן כבר כתב שם במרפא לשון, שלח לך זאף שאין זה כבודי לא אמחה ע"כ. וביאור העניין נראה כמ"ש רש"י אני אמרתי להם שהיא טובה שנאמר אעלה אתכם אל ארץ זבת חלב ודבש, היה להם לדעת כי אף שהנהגתם בדרך הטבע לא הפקירם חלילה, אלא הכל מכוחו הוא ומכיון שכבר הבטיחם שיבואו אל הארץ הטובה, היה להם לסמוך על הבטחתו ולא ללכת לחפש השתדלות על דרך הטבע.

עוד י"ל עפ"מ"ש כמוהר"ח כסאר זלה"ה בקיץ המזבחה, כי השי"ת אמר למשה ויתורו את הארץ לשון יתרון ומעלה, דהיינו לכו וראו מעלתה וכמה כדאי לצאת להילחם עליה. אך הם חיפשו לראות חסרונותיה כדי להימנע מלהילחם כאמרם (דברים א, כב) נשלחה אנשים ויחפרו לנו לשון חרפה וכלמה, ע"ש.

ומכאן יש לנו ללמוד על דרכי העבודה בעולם הזה, כי אף שמונהגים אנו בדרך הטבע, עלינו לזכור מיהו המנהיג עולמו ועליה קא סמיכנא, וממילא לא יהיה עיקר עסקנו בהשתדלות הנהגת הטבע אלא ברצונו יתברך. ועוד, כי גם עסקנו בהשתדלות בדרך הטבע תהיה בדרך של עין טובה להודות להשי"ת על רוב חסדו וטובו עימנו ולהתבונן במעלות הטובות שנתן לנו ועימם לצלוח את הרגעים הקשים יותר, כי האדם שיתבונן רק בקשיים בבחינת ויחפרו את הארץ, מלבד חוסר הכרת הטוב להשי"ת, איך יצלח את משברי החיים, מאין יאזור חיל ותעצמות נפש לקראתם. שבת שלום. ידידכם, אביחי שרעבי

כתר ההלכה

הגאון הרב נתנאל עומיסי שליט"א - מרבני בית ההוראה 'פעולת צדיק'
אורך חוטי הציצית

[א] ישנם רבים שחוטי ציציותיהם ארוכים מאד וחושבים זאת להידור ונוי מצוה. ואמנם אין שיעור לאורך החוטים למעלה (ש"ע סימן י"א סעיף ד') אך לא משמע שיש הידור בכך. גם בטורי אבן (חגיגה ז.) מבואר שאין הידור בחוטי ציצית ארוכים ודייק כן מהמרדכי (מנחות תתקמ"ח) שכתב בשם ר"י לעשות חוטים ארוכים שאם יפסקו שישאר כשיעור. משמע, דבלא זה אין הידור בדבר.

מאידך, כתב הרמב"ם (הלכות ציצית פ"א ה"ט) שיש לעשות לכתחילה את חוטי הציצית שלישי גדיל (מקום החוליות) ושני שלישי ענף והובא דין זה ברמ"א (שם בסעיף י"ד), ואם יהיו החוטים ארוכים, בהכרח שהענף יהיה יותר משני שלישי. והנה דעת החזו"א (או"ח סימן ג' ס"ק י') שאפשר שיהיה הענף יותר משני שלישי וביאר בדעת הרמב"ם שאין לפחות משני שלישי. אכן במשנ"ב (ביה"ל שם ד"ה יכול לקצרו) מבואר שצריך שיהיה הענף שני שלישי דווקא ולא יותר. עוד כתב המרדכי שם (והובא בדרכי משה סימן י"א) דיש לעשות חוטי הציצית בשיעור י"ב גודליו בצמצום שהוא כנגד י"ב שבטי ישראל. ולדידן נראה עיקר, דיש לעשות את חוטי הציצית שלישי גדיל ושני שלישי ענף שכן השת"ז לא השמיט את הרמ"א הנ"ל וכן יש שנהגו בתימן (עי' נפלאות מתורתך פרשת שלח עמוד שכ"ג ד"ה והנה) ולכן אין עניין בחוטי ציצית ארוכים וכ"ש שאין בזה הידור.

אחיזת הכלה בדרך לחדר יחוד

[ב] מה שנתפשט כיום שהחתן מחזיק ביד הכלה לעין כל בדרכם מהחופה לחדר ייחוד, הנה הנהגה זו נזכרה בכמה ספרים (מהרי"ל הלכות נישואין דף ס"ד ע"ב, פרי האדמה לרבי רפאל מיוחס ח"ג הלכות עירובין דף י"ד, עדות לישראל דף ס"ה ובהוספות בסוף הספר שם, משנת יהושע נישואין ח"א עמוד קצ"ג ובעוד ספרים). אמנם יש מהם שכתבו לאחוז בידה ולהוליכה יותר מארבע אמות ותו לא. וטעמם, שבזה קונה הוא אותה קנין נישואין וזוהי מסירה לרשות הבעל, או זכר ל"זיוקח את רבקה", או להורות שהחתן מכניסה תחת רשותו שבזה תהא נשמעת לו (שער המפקד ח"ב דף י"ז).

אכן הרבה מגדולי ישראל לא הייתה דעתם נוחה מכך, ומכללם הגרא"מ שך שצווח על כך כמה זמנני (שושנת העמקים להר"א בוחבוס חופה וקידושין עמוד רפ"ז), וכן הובא בשם הגרש"ז אוירבך (קונטרס אפריון שלמה סימן כ"ה) כי לדעת הרמב"ם שחופה היינו יחוד אין לאחוז את הכלה לפני היחוד, דחשיב מעשה חיבה כשעדיין אינה נשואה. גם יבדלחט"א מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א נשאל על כך (בספר מנחה לחיים עמוד רס"ג) והשיב, "החזו"א לא היה מרוצה מזה". וע"ע מה שהביא בשע"ה (נישואין סימן ר"ז עמוד שכ"ט הערה תרכ"ד). ויש שכתבו כי אף אלו שנהגו כן בעבר (כגון המובא במהרי"ל ובמשנת יהושע הנ"ל), בזמננו יש להמנע מכך, עקב פריצות הדור (נטעי גבריאל הלכות נישואין עמוד רי"ט). ומה שכתב מרן שליט"א (שם) שסמוך לכניסה לחדר יחוד, יכול החתן להחזיק בידה במשך ארבע אמות כיון שאינו בפני רבים אז, הנה לפי המציאות היום שהמלווים מסבבים את החתן עד כניסתם לחדר היחוד, אמר לי מרן שליט"א כי אין לאחוז בידה כלל, (כמובא בספרי פסקי שע"ה עמוד צ"ד הערה 271). ולאחרונה יש שהגדילו שאף ביציאתם מחדר הייחוד אוחז הוא ביד כלתו לעין כל, וזה ודאי פריצות שאין לה עיקר כלל בפוסקים.

טעמי חלת חוצה לארץ במשנת רבותינו

ראשית ערסותכם זולה תריבו תרומה וכו' מראשית ערסותיכם תתנו לה' תרומה לדרתיכם (טו כ, כא)

רמו שהיא כצדקה לכהנים משרתי ה'

א] כתב בעל משכיל דורש כי כפילת העניין בא לרמוז על חלה אחת שהיא מדאוריתא בזמן שהיו כל ישראל בא"י (הא לך לשון רבינו הרמב"ם פ"ה מביכורים ומתנו"כ ה"ה אין חייבים בחלה מן התורה אלא בא"י בלבד שנאמר באכלכם מלחם הארץ, ובזמן שכל ישראל שם שנאמר בבאכם, ביאת כולכם ולא ביאת מקצתכם, לפיכך חלה בזה"ו אפילו בימי עזרא בא"י אינה אלא מדבריהם. אבש"ר) ואחת מדרבנן בזמן הזה משגלו ישראל, ועליה נאמר מראשית לרמוז שאינה טובלת את העיסה. ועוד נאמר בה תתנו לה' תרומה, שאין אנו מפרישין אותה כמתנות כהונה אלא כצדקה לכהנים למען יחזקו בעבודת ה', ולכן גם נאמר בה לדרתיכם ללמד שנוהג עד שיבנה הבית. ויש להעיר דטעם זה הוא ג"כ בכל חלה כמ"ש בחינוך בשרשי המצוה (שפ"ה) למען יחיו משרתי ה' העוסקין תמיד בעבודתו והם הכהנים מבלי יגיעה כלל שאילו בתרומת הגורן יש להם עמל להעביר התבואה בכברה ולטחון אותה אבל כאן יבוא חוקם להם מבלי צער של כלום. וכוננת בעל משכיל דורש, דאף שבטל הדין טעמו קיים.

שלא תשתכח תורת חלה

ב] ובשע"ה (ח"ד סי' ק"ע סעיף כ"א בעיני יצחק אות ס) כתב דמסתברא דאין כוונתו לומר שזוהו עיקר הטעם אלא רמו ואסמכתא בעלמא (ועיי' דרך אמונה שם סק"מ) דבגמרא (בכורות כז, א) נתבאר דטעם חלת חו"ל הוא כדי שלא תשתכח תורת חלה, וכן פסק הרמב"ם (שם, ה"ז עד י') דחלת חו"ל מפרישין כדי שלא תשתכח תורת חלה מישראל וכויון שתרומת חו"ל זו מדבריהם אינה אסורה באכילה אלא לכהן שטומאה יוצאת עליו מגופו, ותאכל לכהן קטן שלא ראה קרי או לגדול שטבל לקריו. ואם אין שם כהן טהור יפרישו חלה נוספת לשריפה כדי שלא יאמרו תרומה טמאה נאכלת, והראשונה נאכלת בטומאה, וכ"ה בפיהמ"ש חלה פ"ד מ"ח. וכן העלה למעשה מהרי"ץ בע"ח ח"א קפה, א. ובוה תישוב תמיהת האחרונים דטעם זה לא נאמר בגמ' אלא לחלה שניה, דהיינו מכיון שהראשונה נשרפת.

טעם שתקנו דווקא בחלה ולא בתרומות ומעשרות

ג] והנה לטעם זה כבר העירו התוספות (שם סוד"ה פסק ובחולין קד, א ד"ה חלת) דיש ליתן טעם שבחלה יש לחוש יותר שלא תשתכח משום דשייכה בכל אדם המגלגל עיסתו, אבל תרומה אין רגילים בה אלא בעלי קרקעות וממרחי תבואה, דהיינו שהחשש שתשתכח אצל המון העם והם מצויים אצל חלה אך אינם מצויים אצל תרו"מ. ומהרי" קורקוס על הרמב"ם (שם) הביא בשם רב צמח שכתב בשם גאוני פומבדיתא דחלה דשכיחא גזרו בה רבנן אבל תרומה דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן.

ד] טעם נוסף הביא בשע"ה (שם בעיני יצחק אות נ"ה) שמצא בתכלאל כת"י מלפני כשלוש מאות שנה בזה"ל מועתק ללה"ק 'אין חיוב התרומות והמעשרות אלא בא"י וכו' אמנם חו"ל אין בה חיוב תרומ"ע, לפי שהיא חובת קרקע והקרקע אינה לישראל וכו' דע שהחלה נקראת תרומה קטנה, והיא נוהגת בארץ ובחו"ל מדברי סופרים לפי שהיא חובת העיסה. וכבר הביא ידידי הרב אסף לוי שליט"א בדברי חפץ (ז' עמ' ר"א) כי טעם זה נמצא בתוספות בקידושין (לו, ב ד"ה כל) דהטעם שתרו"מ אינם נוהגים אלא בעיירות הסמוכות לארץ וחלה אף במקומות הרחוקים מא"י לפי שהחלה דומה יותר לחובת הגוף, שהרי החיוב בא ע"י גלגול עיסה שהאדם עושה, הלכך דין הוא שינהג בכ"מ אפילו בח"ל, אבל תרו"מ אינן מוטלות אלא על מי שיש לו קרקע ודמי טפי לחובת הארץ. עיי"ש בכל דבריו.

כתר שם טוב – מדרכי רבותינו

רבינו יחיא, בנו של כמוהר"ר יוסף קארה זלה"ה (ראב"ד צנעא שהיה מתלמידי המובהקים של מהרי"ץ זלה"ה) היה ממנהיגי העדה לאחר פטירת אביו יחד עם אחיו הראב"ד כמוהר"ר סלימאן קארה זלה"ה. ר"י ספיר (מסע תימן דף צ"ו) יצא לקבל את פניו עם בני קהלת מצמר ומנאכה בעת ברחו לשם מחמת המציק בצנעא בשנת התרי"ד אל הרי חראז שבדרום תימן כי שם גויי הארץ ממלכת חסד היו לא ירעו ולא ישחיתו ליהודים, ומזכירו בתואר 'הרב הגדול חסיד וענו מארי יחיא אלקארה, אחיו ומשנהו של הרב הגדול האב"ד דק"ק צנעא הבירה וכל ארץ התימן, האדם הגדול הזה, מגדולי היהודים בכל ארץ התימן, איש מלא תורה וחכמה ויראת ה' וענוותנותו עולה על כולנה, וע"ש (עמ' קמ"א) עוד מה שלמד מרבינו על דרך והלכות אפיית המצות ושימורן ושאין מברכים על אכילת מצה אלא על מצה השמורה משעת קצירה, ואח"כ כתב (עמ' קע"ב) שנתגלתה לו הוראה זו בבירור בתשובת מהרי"ץ שראה בכת"י והיא בפעולת צדיק ח"ב סימן קל"ה. דבר מעניין מצינו כי לאחר שנפטרה אשתו נשא את בתו הבכירה של רבי שלמה כסאר זצ"ל, ובנו רבי מאיר זצ"ל נשא את בתו הרביעית של רבי שלמה, שהיא אחות אשת אביו, ולא חשו בזה לצואת ר"י החסיד, כיעוין בשע"ה סימן ר"ה סעיף ז' ובעיני יצחק שם אות כ"א.

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

ברכת מזל טוב שלוחה בזאת לכבוד עטרת תפארת ראשנו, נשיא אהים בתוכנו, המשביר לכולנו, פוסק עדת תימן, אשר מכוחו קאתינן

מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א לרגל נישואי בנו חביבו הרב דוד שליט"א עם בת הרה"ג עוזיאל תעזי שליט"א

אב הרחמן יעליח לחתן ולכלה, יעלה הזיווג יפה, יבנו בית נאמן בישראל, ששון ושמחה ימצא בו תודה וקול זמרה, יזכו ויראו דורות ישרים מבורכים, בדרכי האבות הולכים, לעטרת תפארת בעדת קדשים, אכי"ר.